

Preteklost v parlamentu

Današnji slovenski parlament bo nekoč nedvomno predmet različnih politoloških in socioloških raziskav. Raziskovalci bodo raziskovali »nerodnost« novoizvoljenih poslancev, ljudi, ki še nikoli prej niso prestopili praga parlamenta, raziskovali bodo, kako se vedejo predstavniki ali celo nasledniki »zgodovinsko poražene ideologije«, ali pa, kako se obnašajo predstavniki ali celo predhodniki »novega subjekta v slovenski zgodovini«; najzanimivejše pa bo verjetno raziskovati, kako »verbalna vojna« počasi in z muko vendarle presega neko resnično vojno.

Prav s tega vidika bo raziskovanje sedanjega slovenskega parlamenta najzanimivejše, tudi kot primer razpadanja/preseganja boljševiskega sistema. Po državljanskem raz(s)poru in celo vojni je namreč nekega dne treba to zev preseči, z nasiljem prenehati oziroma *nasilje* »zamenjati« z »masiljem« *besed*; ko sovražna beseda prifrči po zraku, sicer useka, a se hkrati že tudi razbije kot milni mehurček . . . Resda takoj nato prileti druga sovražna beseda, toda *izgovorjena* (sovražna) beseda ali celo grožnja ni že tudi uresničena grožnja, razkrito sovraštvo v svetlobi javne besede ni več *skrita* grožnja, ki se hoče uresničiti. Kako se sovraštvo sublimira v sovražne besede? Kako se sovraštvo z besedami sublimira v sovražnost besed?

Ko vojna besed zamenjuje resnično vojno ali latenten spor, ki (je) grozi(l), da se bo zdaj zdaj krvavo pokazal, je neverjetno zoprno ozračje; toliko laži, sprenevedanja, cinizma, kakor ga je v takem položaju (torej danes!) mogoče slišati, zlepa ne slišiš. Kar naenkrat je vse polno (nekdaj skritih) demokratov in »zaslužnikov« za »spremembo političnega sistema«, da se človek preprosto vpraša, zakaj do te spremembe ni prišlo že prej oziroma zakaj smo sploh imeli nek čuden sistem, da so ljudje morali »skrivati svoja prepričanja« . . .

No, šalo na stran; vse to bodo prihodnji raziskovalci lahko raziskovali – na podlagi zapisov diskusij v parlamentu – tistega, česar ni mogoče zapisati, a vodi in usmerja reakcije ljudi, namreč skritih temeljev za psihološke vzgibe ljudi, pa v zapisnikih ni in bodo raziskovalci le težko odkrili.

Ali, rečeno drugače: česa poslanci ne vidijo pri sebi, vidijo pa v drugih poslancih oziroma kaj vidijo pri sebi, ne pa v drugih poslancih?

Demosovi poslanci, na primer, vidijo v opozicijskih predvsem naslednike, celo poosebljence prejšnjega režima; kot taki se jim vidijo včasih že kar kot sovražniki, nevarnejši od nevarnosti današnjega položaja. Boj zoper komunizem je videti včasih važnejši kakor pa tisto, kar nam je storiti, namreč uresničiti samostojnost in neodvisnost Slovenije, ki je, par excellence, nacionalno vprašanje kot tako, vprašanje, ki zadeva ves narod.

Demosovi poslanci velikokrat spregledajo nekaj pomembnih distinkcij: da je sicer res, da ima opozicija še vedno večino položajev v svojih rokah in da se krčevito oklepa nekdanjih privilegijev; res še vedno najučinkoviteje delujejo njeni lobiji – toda hkrati je res tudi to, da imajo prav današnji prenoviteljski poslanci velike zasluge za samo spremembo političnega sistema pri nas. Pri tem ne mislim le ustavnih amandmajev, sprejetih septembra 1989, ki so še danes temelj, na katerem gradi »nova oblast«, ampak na to, da do spremembe režima po mirni poti brez njihove *privolitve* (in torej odločitve, volje) ne bi prišlo. Že res, da so bili v to

prisiljeni, če niso hoteli dušiti ljudskega nezadovoljstva s krvjo – in prav tega, očitno, niso hoteli. Raje so šli na volitve, tvegajoč možen poraz. Nič ne pomaga, to je dejstvo, ki ga je (bo) treba priznati; v Sloveniji nismo imeli Romunije – in to je to! Drugače je že, na primer, v Srbiji, kjer komunisti niso pripravljene na nacionalno pomiritev in ne vemo, kako se bo vse to pri njih končalo.

Lahko bi šli še dlje nazaj: boljševiški sistem se je lahko spreminjal le od odznotraj – ker je pač vse imel v rokah. Ker človek nikoli ni le (svoja politična) vloga, ampak primarneje človek, je ta človek, posameznik, tudi spreminjal samo »zgodovinsko« *logiko*, ki jo je sicer nosil; kar naprej je v totalitarno in militantno boljševiško »logiko« *vdiral življenje* in jo brez ugovora spodjedalo in tudi njeno »železno zakonitost«. Seveda je ob tem ta »logika« kar naprej metala na obod družbe in čez – *ljudi*, toda spreminjal se je tudi sam sistem. Vzemimo za zgled Staneta Kavčiča. Ali pa Borisa Kraigherja; pozabljamo, da je z Rankovičem izbojeval nekaj let trajajoči boj, da smo dobili odprte meje in potni list, nekaj danes tako samoumevnega. Tako so se nam (predvsem Slovencem) odprla vrata v svet, da nismo ostali »zaplankani« in socialistično provincializirani in getoizirani; odprte meje so nam vsak hip omogočale vpogled v Evropo, v njene skušnje, delo in navade, zbujele so nam aspiracije in motivacije, skratka, svet nam je bil odprt; Slovenci smo bili skoraj ves čas »v Evropi«.

Lahko bi šli še dlje nazaj: mar ni tisti »zločinski Kardelj« avtor ustave iz leta 1974, v kateri je sicer v Temeljnih načelih utrdil partijo kot vodilno silo, kot partijsko-vojaški monolit (kar nas tepe še danes), hkrati pa v normativnem delu ustave postavil temelje nacionalni državi, s čimer je podstavil (oziroma artikuliral) najmočnejšo mino samemu boljševizmu?

Torej je vedno vse »na dvoje«; vsaka medalja ima dve plati. Ni pravično videti samo lastnih zaslug, drugih pa ne. Ni pravično samo poveličevati svoj prispevek demokraciji, zanikati pa prispevek drugega. Boljševizem je globlja, metafizična »stvar« in ga ni mogoče odpraviti kot »izmislek hudobnih ljudi«.

Predvsem pa poslanci velikokrat ne vidijo oziroma ne pomislijo, da smo bili vsi poslanci današnjega parlamenta izvoljeni na istih volitvah. In da ima vsaka stranka svojo volilno bazo ter da je razdelitev 55% : 45% v parlamentu določilo volilno telo. Da pa se je velika večina prebivalcev Slovenije odločila za osamosvojitve Republike Slovenije, in da je zato prav to naša prva naloga. Včasih pa je tako, kakor da je nekaterim vprašanje, kdo bo v osamosvojeni Sloveniji imel oblast, važnejše od tega, ali bomo sploh imeli osamosvojeno Slovenijo, in Slovenijo sploh! Takšno nastopanje je opaziti tako pri opozicijskih kakor pri nekaterih Demosovih poslancih, pri čemer takšno nastopanje pri enih povzroča ali vsaj spodbuja iste težnje pri drugih. In, seveda, obratno. Do osamosvojitve pa moramo delovati usklajeno, samo skupaj jo lahko dosežemo. Potem pa se – zaradi mene – spet lahko »garbamo«, seveda z besedami.

In česa ne vidijo opozicijski, predvsem prenoviteljski poslanci? Ne vidijo lastne prizadetosti in užaljenosti ob tem, da so *dejansko* morali oditi s piedestala avantgarde, prizadetosti, zavoljo katere so tudi njihove reakcije pogostokrat iracionalne. Ne vidijo, da predstavljajo in prenekateri tudi poosebljajo prejšnji režim, ki ga niso samo »rušili«, ampak so ga najprej *vzdrževali*. In ne vidijo – ne namišljene, ampak dejanske – prizadetosti ljudi od prejšnjega sistema. Kdo od njih pomisli, kako je bolelo srce kmeta, ki so mu vzeli zemljo, gozd, kako je vsako vzeto drevo *bolelo*? Kdo pomisli, kako se je počutila vdova, ko je prišla na občino po mrljiški list za moža, pa so jo sprejele porogljive besede: kje pa je pokopan, tvoj mož? Kaj pa če ni mrtev? In to so spraševali ljudje, ki so običajno vedeli, »kje je tvoj mož?«

Ali pa sin. Ali kako je bolelo otroka, ki mu je učitelj osorno povedal: Ti pa nisi vojna sirota, tvoj oče je bil domobranec. Ali kako se je počutil človek, ki je, da bi dostojno živel, moral stopiti v partijo – četudi zoper svoje prepričanje; ali kako je *bolelo* intelektualca, ki si mu jemal in vzel pravico in možnost do svobodnega mišljenja in javne besede, ali pa je zato, da bi lahko svobodno mislil in *delal*, celo moral zapustiti domovino? Ali kako je bolelo... Mi, Demosovi poslanci smo s »temne strani meseca« socializma, s strani *ponižanih in razžaljenih*.

Zdaj pa se ponižani in razžaljeni počutijo še opozicijski poslanci...

Vse te travme so med nami, zato ker so v nas. Vse nas, poslance vladajoče koalicije in opozicije, je formirala preteklost, vsakogar na svoj način. In mi sami spadamo v preteklost. Ne le opozicijski, tudi Demosovi poslanci, in ne le Demosovi, ampak tudi opozicijski poslanci. Polni zamer in nezaupanja mučimo drug drugega, se mučimo.

Vsa preteklost je zbrana v parlamentu. To je tistih »petinštirideset let«, ki so tolikokrat omenjene in kruto resnične in ki se kar naprej »valjajo« med nami in jih ni ne konca ne kraja... Kolikokrat nepričakovano, iracionalno »izbruhnejo«, običajno tedaj, ko ni mogoč noben dogovor, bodisi zaradi opozicijskega metanja polen pod noge bodisi zaradi lastne nesposobnosti poslancev Demosa.

In tako se mučimo, nebogljeni »človeki« (kakor pravi Rudi Šeligo), pogostokrat nesposobni in nepripravljeni videti v sočloveku sebi bližnjega, priznati mu, kar mu gre, in priznati lastno majhnost in nebogljenost. Prav to pa je temelj sprave: pristati na sočloveka, na njegovo veličino in majhnost, na njegovo enkratnost in neponovljivost, in videti sebe enakega. In videti in vedeti: do tu sem jaz, od tu dalje pa je drugi (in zato) moj bližnjik.

In vendar je prav nam, v bistvenem smislu nebogljenim »človekom«, naloženo izpeljati največje slovensko podjetje! *Osamosvojitve*. Zato, kakor je res, da je v parlamentu zbrana preteklost, je *tukaj* že tudi prihodnost, ki jo moramo uresničevati in uresničiti *danes*. Imeti bomo morali veliko sreče, da se nam bo to posrečilo. Vendar pa je gotovo, če ne bomo zmogli dosežati in doseči temeljnega nacionalnega konsenza ob temeljnem nacionalnem projektu, le-tega ne bomo uresničili; ne bomo zmogli. Ne bomo dorasli nalogi, ki nas je zgodovinsko »našla«. In nihče nam te odgovornosti in krivde ne bo mogel oprostiti.

ALBIN IGLIČAR

Slovenski parlament kot zakonodajalec

I

Predstavniško telo (parlament) se je v moderni dobi pojavilo kot posledica ideje o ljudski suverenosti ter delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodobno. V teh – v javnem mnenju – splošno sprejetih načelih vladanja je predstavniškemu telesu dodeljena pristojnost sprejemanja zakonov. Ta funkcija ostaja še vedno najpomembnejša v dejavnosti parlamenta, čeprav se nanj v novejšem času veže sprejemanje številnih drugih političnih odločitev, od oblikovanja politik na različ-